

KURITEGUDE KORDUVUSEST, KONKURENTSIST JA RETSIDIIVIST TARTU LINNAS JA RAJONIS

K. Nigola

TRÜ kriminaalõiguse ja -protsessi kateeder

1. Kuritegevuse likvideerimine tähendab võitlust mitte ainult kuritegude esmakordse, vaid ka ühe isiku poolt mitme kuriteo toimepanemise vastu. Silmas peetakse sel puhul nii kuritegude korduvust, konkurentsi kui ka retsidiivi. Juhtumid, mil isikul enne tema kriminaalvastutusele võtmist õnnestus toime panna enam kui üks kuritegu või mil juba süüdimõistetud või koguni karistuse ära kandnud isik jätkab kuritegelikkku käitumist, on tõendiks selle kohta, et meie juurdlus- ja eeluurimisorganite, kohtute, parandusliku töö asutuste ja üldsuse jõupingutused kuritegude ärahoidmiseks ning kurjategijate parandamiseks ja ümberkasvatamiseks on osaliselt tulemusteta jäänud. Et kõnesolevaid juhtumeid veel suhteliselt sageli esineb, seda tõendab ka Tartu Linna ja Tartu Rajooni Rahvakohtu 1972. a. praktika uurimine.¹ Ilmnes, et süüdimõistetutest oli vaid 43,2% toime pannud ühe, 56,8% aga rohkem kui ühe kuriteo.² See on mõtlemasundiv fakt.

Enne uuritavate kuritegude üksikasjalikumale käsitlesele asumist korduvuse, konkurentsi ja retsidiivi aspektist vaadelgem neid tervikuna.

Nagu nähtub tabelist 1, oli Tartu linna ja Tartu rajooni kuritegevuse struktuur mõnevõrra erinev. Nii moodustasid Tartu Linna Rahvakohtu poolt süüdimõistetute kuritegudest kõige suurema osa huligaansused ja kodaniku isikliku vara hõivamised (protsendid vastavalt 21,3 ja 21). Suhteliselt suur oli ka sotsialistliku vara riisumise osatähtsus (14,2%). Tartu Rajooni Rahvakohtu poolt süüdimõistetute kuritegudest olid aga esikohal kodaniku isikliku vara hõivamised ja teisel kohal sotsialistliku

¹ See hõlmas Tartu Linna Rahvakohtu poolt kõigi, Tartu Rajooni Rahvakohtu poolt aga 99,2% süüdimõistetute kuritegusid.

² Kaasa arvatud need, mille eest kriminaalvastutusele võtmine aegunud või mille eest karistatus kustunud.

Tartu Linna ja Tartu Rajooni Rahvakohtu poolt 1972. a. süüdimõistetud isikute kuriteod

Kuriteo nimetus	Tartu Linna Rahvakohtu poolt süüdi- mõistetute kuriteod %	Tartu Rajooni Rahvakohtu poolt süüdi- mõistetute kuriteod %	Kokku %
Kodaniku isikliku vara hõivamine (KrK §-d 139—141)	21	17	19,9
Huligaansus	21,3	13,1	18,9
Sotsialistliku vara riisumine (KrK §-d 88—94)	14,2	15,7	14,6
Alimentide maksmisest kõrvalehoi- dumine	7,1	5,2	6,6
Süsteemaatiline hulkurlus	6	5,2	5,8
Autotranspordialane kuritegu (KrK § 204)	2,9	13,1	5,8
Mehhaniseeritud transpordivahendi ärandamine	5,8	4,6	5,4
«Passimäärustiku» sätete rikkumine	4,5	4,6	4,5
Kehavigastuse tahtlik tekitamine (KrK §-d 107, 108 ja 112)	2,9	5,2	3,6
Administratiivjärelevalve eeskirjade rikkumine	3,4	0,7	2,6
Muud kuriteod	10,9	15,6	12,3
Kokku	100	100	100

vara riisumised (protsendid vastavalt 17 ja 15,7). Paistab silma autotranspordialaste kuritegude küllaltki suur erikaal (13,1%), mis koos huligaansustega jagasid kolmandat ja neljandat kohta, samal ajal kui Tartu Linna Rahvakohtu poolt süüdimõistetute kuritegudest langes autotranspordialaste kuritegude arvele vaid 2,9%. Järelikult tuleb Tartu linnas peatähelepanu pöörata võitlusele huligaansuse ja varavastaste kuritegude, Tartu rajoonis aga varavastaste kuritegude ning huligaansuse ja autotranspordialaste kuritegude vastu.

Teatavad erinevused ilmnevad ka siis, kui võrrelda ühe kuriteo toimepanemise juhtusid mitme kuriteo toimepanemise juhtudega (kuritegude korduvus, konkurents ja retsidiiv).

Tabelist 2 ilmneb, et ainult ühe kuriteo toimepannud isikute kuritegudest moodustasid kõige suurema osa huligaansused (29,5%). Neid pandi seejuures Tartu linnas rohkem toime kui Tartu rajoonis. Teisel kohal olid sotsialistliku vara riisumised ja kolmandal kohal autotranspordialased kuriteod (protsendid vastavalt 16,8 ja 11,6). Viimati nimetatud kuritegusid pandi suhteliselt rohkem toime Tartu rajoonis.

Ainult ühe kuriteo toimepannud isikute kuriteod

Kuriteo nimetus	Tartu Linna Rahvakohtu poolt süüdi- mõistetute kuriteod %	Tartu Rajooni Rahvakohtu poolt süüdi- mõistetute kuriteod %	Kokku %
Huligaansus	37,8	12,7	29,5
Sotsialistliku vara riisumine	16,5	17,5	16,8
Autotranspordialane kuritegu	5,5	23,8	11,6
Kodaniku isikliku vara hõivamine	9,4	7,9	8,9
Alimentide maksmisest kõrvalehoi- dumine	7,1	6,3	6,8
Mehhaniseeritud transpordivahendi ärandamine	7,1	3,2	5,8
Kehavigastuse tahtlik tekitamine	3,1	4,8	3,7
Transpordivahendi juhtimine joobe- seisundis	0,8	7,9	3,2
Süsteemaatiline hulkkurlus	2,4	4,8	3,2
Ühiskonnavastase, parasitliku elu- viisiga isiku kuritahtlik kõrvalehoidu- mine ühiskondlikult kasulikust tööst	3,1	—	2,1
Muud kuriteod	7,2	11,1	8,4
Kokku:	100	100	100

Mitu kuritegu toimepannud isikute kuritegudest langes kõige suurema osa — 25,9% — kodaniku isikliku vara hõivamistele (vt. tabel 3). Teisel kohal olid sotsialistliku vara riisumised ja kolmandal kohal huligaansused (protsendid vastavalt 13,4 ja 13,1). Õeldu kehtib nii Tartu linnas kui ka Tartu rajoonis toimepannud kuritegude suhtes.

Kuna kodaniku isikliku vara hõivamised moodustasid ainult ühe kuriteo toimepanemise juhtudest vaid 8,9%, mitu kuritegu toimepannud isikute kuritegudest aga juba 29,5%, siis tähendab see, et isiku poolt mitme kuriteo toimepanemise korral oli üheks kuriteoks eriti sageli kodaniku isikliku vara hõivamine. Autotranspordialaste kuritegude puhul olid vastavad protsendid 11,6 ja 2,6. Järelikult oli see kuritegu just nende isikute monopol, kes olid toime pannud vaid ühe kuriteo.

Väärrib tähelepanu, et 26,6% mitu kuritegu toimepannud isikutest olid kõigepealt korda saatnud kodaniku isikliku vara hõivamise. Paratamatult kerib küsimus, kas reageering kodaniku isikliku vara esmakordsele hõivamisele on olnud küllaldane. Esimeseks kuriteoks oli suhteliselt sageli ka huligaansus (22,2%). Sotsialistliku vara riisumiste puhul on see protsent 14,3, alimentide maksmisest kõrvalehoidumise puhul 7,9, transpordivahendi

ärandamise puhul 4,9, autotranspordialaste kuritegude puhul 3,4, muude kuritegude puhul aga veelgi väiksem.

Tabel 3

Mitu kuritegu toimepannud isikute kuriteod

Kuriteo nimetus	Tartu Linna Rahvakohtu poolt süüdimõistetute kuriteod %	Tartu Rajooni Rahvakohtu poolt süüdimõistetute kuriteod %	Kokku %
Kodaniku isikliku vara hõivamine	26,8	23,3	25,9
Sotsialistliku vara riisumine	12,9	14,4	13,4
Huligaansus	12,9	13,3	13,1
Süsteemaatiline hulkurlus	7,9	5,6	7,3
Alimentide maksmisest kõrvalehoidumine	7,1	4,4	6,4
«Passimäärustiku» sätete rikkumine	5,9	6,7	6,1
Mehhaniseeritud transpordivahendi ärandamine	5,1	5,6	5,2
Administratiivjärelevalve eeskirjade rikkumine	5,1	1,1	4,1
Kehavigastuse tahtlik tekitamine	2,8	5,6	3,5
Autotranspordialane kuritegu	1,2	5,6	2,5
Muud kuriteod	12,3	14,4	12,4
Kokku	100	100	100

2. Mitu kuritegu toimepannud ja 1972. a. süüdimõistatud isikutest oli esmakordselt kohtu all 32,1%. Nendest 40% olid toime pannud ainult KrK sama paragrahvi järgi kvalifitseeritavaid kuritegusid (kuritegude korduvus), 60% aga KrK erinevate paragrahvide järgi kvalifitseeritavaid kuritegusid (kuritegude konkurents). Osa konkurentsi kuuluvatest kuritegudest — 22,9% — oli seejuures toime pandud korduvalt.

Korduvalt toimepandud kuritegude protsent üldarvust:

kodaniku isikliku vara hõivamine	— 51,2
sotsialistliku vara riisumine	— 20
huligaansus	— 15,6
pederastia	— 4,4
ostjate petmine	— 2,2
alkäemaksu andmine	— 2,2
mehhaniseeritud transpordivahendi ärandamine	— 4,4

Kokku 100

Nagu ilmneb, oli kõige enam maad võtnud kodaniku isikliku vara hõivamise, ennekõike selle salajase varguse kordamine (95,7% kõnealustest hõivamistest moodustavad salajased vargused). Iga teine korduvalt toimepandud kuritegu oli kodaniku isikliku vara salajane vargus.

Kodaniku isikliku vara hõivamise juhtumid olid esikohal ka episoodide paljususe poolest. Nii oli nendest kuritegudest 4- ja enamaepisoodilisi 39%, samal ajal kui muud kuriteod olid reeglina 2- ja 3-episoodilised (vt. tabel 4). Reageerimine kodaniku isikliku vara hõivamistele jätab ilmselt soovida.

Tabel 4

Kuritegeliku käitumise episoodide hulk protsentides

Kuriteo nimetus	Episoodide arv							
	2	3	4	5	6	8	10	Kokku
Kodaniku isikliku vara hõivamine	21,8	39,2	17,4	8,7	4,3	4,3	4,3	100
Sotsialistliku vara riisumine	44,4	44,4	—	—	—	—	11,2	100
Huligaansus	71,4	28,6	—	—	—	—	—	100
Pederastia	50	50	—	—	—	—	—	100
Mehhaniseeritud transportdivahendi ärandamine	100	—	—	—	—	—	—	100
Ostjate petmine	—	100	—	—	—	—	—	100
Altkäemaksu andmine	100	—	—	—	—	—	—	100

3. Nagu eespool tähendatud, esinesid kuritegude konkurentsi tunnused 60%, seega enamuse isikute käitumises, kes olid toime pannud mitu kuritegu ja keda ei olnud varem kriminaalkorras karistatud.

Kuritegude konkurentsi moodustas enamikul juhtudel (87,5%) 2 kuritegu. Konkurentsi kuuluvate kuritegude maksimumarvuks oli 5. Nii alustas S. oma kuritegelikkku käitumist alimentide maksimisest kõrvalehoidumisega. Varsti lisandus sellele süstemaatiline hulkurlus, siis kodaniku isikliku vara röövimine eriti raskendavatel asjaoludel. Lõpuks sai ta hakkama kuriteo eelnevalt mittelubatud varjamise ja teadvalt kuritegelikul teel saadud vara omandamisega.

Ühe või teise kuriteo erikaal konkurentsi moodustanud kuritegude massist protsentides:

kodaniku isikliku vara hõivamine	— 26,4
sotsialistliku vara riisumine	— 21,7
huligaansus	— 8,5

mehhaniseeritud transpordivahendi ärandamine	— 7,6
alimentide maksmisest kõrvalehoidumine	— 3,8
ametialane lohacus	— 3,8
süsteemaatiline hulkurlus	— 3,8
autotranspordialane kuritegu	— 3,8
muud kuriteod	— 20,6

Kokku 100

Nagu nendestki andmetest võib järeldada, kuulusid konkurentsi kõige sagedamini kodaniku isikliku vara hõivamised ja sotsialistliku vara riisumised, s. t. varavastased kuriteod. Kui täpsem olla, siis varavastaseid kuritegusid ei olnud toime pannud vaid 33,3% isikutest, kelle käitumises ilmnesisid kuritegude konkurentsi tunnused. Muude kuritegude osatähtsus oli konkurentsis tunduvalt väiksem. Seepärast vaadeldgem varavastaseid kuritegusid hõlmavaid konkurentsi juhtusid veidi lähemalt.

Asja nimetatud konkurentsi võivad kuuluda kas ainult varavastased kuriteod või need koos muude kuritegudega. Kuigi uuritavatest juhtudest olid ülekaalus viimati mainitud (53,1%), ei saa märkimata jätta ka esimesena tähendatute suhteliselt suurt erikaalu (46,9%).

Varavastastest kuritegudest saavad konkurentsi moodustada kas ainult sotsialistliku vara riisumised, ainult kodaniku isikliku vara hõivamised või need mõlemad. Uuritavatest juhtudest olid ilmses ülekaalus viimati nimetatud (80%).

Kui konkurentsi kuulusid üksnes varavastased kuriteod, oli esimeseks kuriteoks mõnevõrra sagedamini kodaniku isikliku vara hõivamine (58,3%).

Ilmnes, et kodaniku isiklikku vara hõivanute kuritegelikud kalduvused olid mitmepalgelisemad. Kui sotsialistliku vara riisumise kõrval kuulusid konkurentsi ametiseisundi kuritarvitamine, ametialane lohacus, vägivald kodaniku suhtes, kes täidab ühiskondlikku kohustust, süsteemaatiline hulkurlus ja teadvalt kuritegelikul teel saadud vara omandamine (seega 5 kuriteoliiki), siis koos kodaniku isikliku vara hõivamisega moodustasid konkurentsi alimentide maksmisest kõrvalehoidumine, kuriteo varjamine, «Passimäärustiku» sätete rikkumine, huligaansus, mehhaniseeritud transpordivahendi ärandamine, süsteemaatiline hulkurlus, alaealise kaasatõmbamine kuritegevusele, teadvalt kuritegelikul teel saadud vara omandamine, autotranspordialane kuritegu ning tulirelva ebaseaduslik omandamine või hoidmine (10 kuriteoliiki).

4. Isiku poolt mitme kuriteo toimepanemine võib teatavasti olla kas koosseisuline vastutust raskendav asjaolu, koosseisuväline vastutust raskendav asjaolu (KrK § 38 p. 1 lg. 1) või nii üks

kui teine. Näiteks on kodaniku isikliku vara salajane vargus, millele järgneb sotsialistliku vara riisumine salajase varguse teel, viimati nimetatud kuriteo suhtes koosseisuline vastutust raskendav asjaolu, tingides selle kvalifitseerimise KrK § 88 lg. 2 p. 2 järgi. KrK § 38 p. 1 lg. 1 ei ole nüüd kohaldatav. Oli isik aga enne neid kuritegusid toime pannud ka sotsialistliku vara pisi-riisumise, on juba alust KrK § 38 p. 1 lg. 1 kohaldamiseks.

Näib, et väga üldises plaanis öelduna raskendab kuritegude korduvus vastutust suuremal määral kui konkurents. Seda põhjusel, et mitme samasuguse kuriteo toimepanemine tõendab süüdlase anti- või asotsiaalsete vaadete ja kalduvuste suuremat püsivust. Kaks samasugust kuritegu on omavahel reeglina tihedas seoses. Seos kahe eriliigilise kuriteo vahel võib aga olla üpris nõrk või üldse puududa. Konkreettsel juhul võivad kaks eriliigilist kuritegu olla siiski ka tihedas seoses.

KrK § 38 p. 1 lg. 1 mõju konkreetsele karistumäärale sõltub samuti toimepandud kuritegude arvust. Mida rohkem kuritegusid on isik toime pannud, seda raskendavam on selle sätte mõju.

Nagu järeldub tabelist 4, oli mitme samasuguse kuriteo toimepanemine koosseisuliseks vastutust raskendavaks asjaoluks suhteliselt harva (vaid mehhaniseeritud transpordivahendi ärandamise, altkäemaksu andmise ja väiksema osa varavastaste kuritegude puhul). Ka mitme erisuguse kuriteo toimepanemise korral (kuritegude konkurents) oli üks nendest teise koosseisuliseks vastutust raskendavaks asjaoluks vaid üksikjuhtudel. Vähe oli samuti sääraseid juhte, mil konkurentsi kuuluvad kuriteod iseloomult järsult erinesid. Järelikult oli kohtutel karistuse mõistmisel uuritavate kuritegude eest palju võimalusi KrK § 38 p. 1 lg. 1 kohaldamiseks. Ometi ei kasutatud seda võimalust kordagi. Ka ei märgitud üheski kohtuotsuses KrK § 38 p. 1 lg. 1 mittekohaldamise motiive. Kõnesoleva vastutust raskendava asjaolu mittearvestamine jääb eriti arusaamatuks siis, kui süüdlaste kuritegelik käitumine sisaldas 3 ja enam (isegi 10) episoodi.

KrK § 38 p. 1 lg. 1 mittekohaldamise negatiivseks tagajärjeks on põhjendamatult kerge te karistuste mõistmine isikutele, kes vajavad karmimat kohtlemist. Selle kohta järgmine näide. Nagu eespool märgitud, moodustasid korduvalt toimepandud kuritegudest kõige suurema osa kodaniku isikliku vara salajased vargused, kusjuures rõhuv enamus nendest olid kolme- või enama-episoodilised. KrK § 139 lg. 2 sanktsiooni ülemmääraks on teatavasti 5 aastat vabadusekaotust. Oleks loomulik, et kuritegusid korduvalt toimepannud isikutele mõistetud karistused reeglina poleks kergemad keskmistest karistustest sanktsioonides. Kõnealuste isikutele kohaldati aga järgmisi karistusi: paranduslik töö või tingimisi süüdimõistmine — 18,8%; vabadusekaotus kuni 1 aastani (incl.) — 18,8%; vabadusekaotus kuni 2 aastat (incl.) — 50% ning vabadusekaotus kuni 3 aastani

(incl.) — 12,4%. Paratamatult jääb mulje, et oma osa etendas selliste suhteliselt kergete karistusmäärade mõistmises ka KrK § 38 p. 1 lg. 1 mittekohaldamine.

Mitme kuriteo toimepanemise eest süüdimõistetutest moodustasid kõige suurema osa — 67,9% — need, keda oli kohtu poolt varemgi karistatud (retsivistid).³ Kui aga pidada silmas kõiki süüdimõistetu, on vastav protsent 38,5. Tähendab, iga kolmas isik oli kohtu all vähemalt teist korda. Ehk teisiti öelduna: iga kolmanda süüdimõistetu parandamine ja ümberkasvatamine ei andnud tulemusi.

Retsivistide poolt sooritatud kuriteod (protsentides), mille eest neil oli karistus

kodaniku isikliku vara hõivamine	— 28
huligaansus	— 18
sotsialistliku vara riisumine	— 10,5
alimentide maksmisest kõrvalehoidumine	— 8
mehhaniseeritud transpordivahendi ärandamine	— 5,5
«Passimäärustiku» sätete rikkumine	— 5
ühiskonnavastase, parasiitliku eluviisiga isiku kuritahtlik kõrvalehoidumine ühiskondlikult kasulikust tööst	— 5
kehavigastuse tahtlik tekitamine	— 4,5
vastuhakkamine miilitsatöötajale või rahvamalevlasele	— 2,5
administratiivjärelevalve eeskirjade rikkumine	— 2
vägistamine	— 1,5
kehavigastuse tekitamine ettevaatamatuse tõttu	— 1
vahistatu põgenemine	— 1
vastuhakkamine võimu esindajale või ühiskondlikku korda kaitsvale üldsuse esindajale	— 1
alaealise kaasatõmbamine kuritegevusele	— 1
autotranspordialane kuritegu	— 1
tulirelva ebaseaduslik omandamine või hoidmine	— 1
riigi või ühiskonna vara või metsamassiivi tahtlik hävitamine või rikkumine	— 0,5
tahtlik tapmine	— 0,5
suguühe noorema kui kuueteistkümneaastase naissoost isikuga	— 0,5
kelmus	— 0,5

³ Kaasa arvatud isikud, kelle karistus oli kustunud. Neid oli varem süüdimõistetutest 27,8%.

põgenemine asumiselt või väljasaadetu omavoliline elamaasumine keelatud paikkonda	— 0,5
omavoliline lahkumine või põgenemine ravi- ja tööprofülaktooriumist	— 0,5
süsteemaatiline hulkurlus või kerjamine	— 0,5

Kokku 100

Seega esines retsidivistidel karistus kõige sagedamini kodanike isikliku vara hõivamise ning üsna tihti huligaansuse ja sotsialistliku vara riisumise eest.

Retsidivistide kuriteod, mille eest nad 1972. a. süüdi mõisteti, olid järgmised (protsentides):

kodaniku isikliku vara hõivamine	— 20,4
huligaansus	— 14,6
süsteemaatiline hulkurlus	— 10,2
«Passimäärustiku» sätete rikkumine	— 9,7
sotsialistliku vara riisumine	— 8,7
alimentide maksmisest kõrvalehoidumine	— 8,7
administratiivjärelevalve eeskirjade rikkumine	— 6,8
mehhaniseeritud transpordivahendi ärandamine	— 4,8
kehavigastuse tahtlik tekitamine	— 3,9
autotranspordialane kuritegu	— 2,4
muud kuriteod	— 9,8

Kokku 100

Nagu ilmneb, on ka retsidivistide kuritegudest esikohal kodaniku isikliku vara hõivamine. Kui kuritegude korduvuse ja konkurentsi juhtudel oli nende kuritegude järel kindlalt teisel kohal sotsialistliku vara riisumine, siis retsidivistide kuritegudes on sotsialistliku vara riisumine taandunud 5. kohale. Teisele kohale tõusis huligaansus, kolmandale süsteemaatiline hulkurlus ja neljandale «Passimäärustiku» sätete rikkumine. Järelikult on kõige vähem tulemusi andnud jõupingutused süüdimõistetute nende vaadete ja kalduvuste paralüüsimiseks, mis viivad kuritegudele kodaniku isikliku vara vastu, samuti huligaansusele, hulkurlusele ja «Passimäärustiku» sätete rikkumisele. Sellest tuleks vastavad järeldused teha ennekõike karistusi täideviivatel organitel. Kuid ka kohtutel tasuks seda arvestada karistuse mõistmisel.

Nagu kuritegude korduvus ja konkurents, nii on ka retsidiivkaristuse mõistmisel arvestatav mittekoosseisulise vastutust ras-

kendava asjaoluna (KrK § 38 p. 1 lg. 1). Seejuures tuleb retsidivistide karistust selle asjaolu tõttu raskendada reeglina suuremal määral kui kuritegude korduvuses ja konkurentsisis süüdi olevate isikute karistust. Annab ju uue kuriteo toimepanemine pärast süüdimõistmist või koguni pärast karistuse ärakandmist eriti ilmekalt tunnistust süüdlase ühiskonnaohtlikkuse kõrgemast astmest.

Retsidivisti ühiskonnaohtlikkuse astet suurendab eriti mitme kuriteo toimepanemine pärast süüdimõistmist. Mis puutub uuritavatesse retsidivistidesse, siis nendest enamuse (72,8%) oli pärast süüdimõistmist toime pannud ainult ühe kuriteo. Seejuures paelub tähelepanu, et mitme kuriteo toimepanemise juhul vastasid eranditult konkurentsisis tunnustele.

KrK § 38 p. 1 lg. 1 kohaldamisel retsidivisti suhtes ei saa jätta arvestamata, kas tegu on üld- või eriretsidiiviga. Viimati nimetatut põhjustab reeglina karistuse ulatuslikumat raskendamist.

Milline oli üld- ja eriretsidiivi osatähtsus uuritud juhtudel, seda on näidatud tabelis 5 (kajastatud on vaid retsidivistide 10 sagedamini toime pandud kuriteoliiki ning võrdluseks näidatud ka kustunud karistused; protsendid on arvutatud vastava kuriteo eest süüdimõistetute üldarvust).

Tabel 5

Eri- ja üldretsidiivi osatähtsus (protsentides)

Kuritegu, mille eest 1972. a. süüdi mõisteti	Karistatus samasuguse kuriteo eest	Karistatus samasuguse kuriteo eest kustunud	Karistatus muu kuriteo eest
Kodaniku isikliku vara hõivamine	45,2	5,1	38,1
Huligaansus	40	16,7	36,7
Süsteemaahtiline hulkurlus	4,8	—	61,9
«Passimäärustiku» sätete rikkumine	25	5	55
Sotsialistliku vara riisumine	11,1	22,2	55,6
Alimentide maksimisest kõrvalehoidumine	55,6	11,1	22,2
Administratiivjärelevalve eeskirjade rikkumine	7,1	—	92,9
Mehhaniseeritud transpordivahendi ärandamine	30	10	50
Kehavigastuse tahtlik tekitamine	—	—	62,5
Autotranspordialane kuritegu	—	40	40

Nagu ilmneb, oli eriretsidiivi osatähtsus kõige suurem alimentide maksimisest kõrvalehoidumise ning suhteliselt suur ka kodaniku isikliku vara hõivamise ja huligaansuse korral. Kui mitte arvestada administratiivjärelevalve eeskirjade rikkumise ja süsteemaahtilise hulkurluse juhtusid, mille eest kriminaalvastutus kehtestati hiljem, annavad üldretsidiivis tooni kehavigastuse tahtlik tekitamine

mine, sotsialistliku vara riisumine ja «Passimäärustiku» sätete rikkumine.

Karistuse mõistmisel meie uurimisega hõlmatud retsidivistidele kohaldati KrK § 38 p. 1 lg. 1 50%, ei kohaldatud 36,9% isikute suhtes. Ulejäänud juhtudel jääb kohtuotsustest arusaamatuks, kas varem toimepandud kuritegu arvestati vastutust raskendava või süüdlase isikut iseloomustava asjaoluna.⁴

KrK § 38 p. 1 lg. 2 kohaselt ei ole varem toimepandud kuriteo lugemine vastutust raskendavaks asjaoluks alati obligatoorne. Olenevalt kuriteo iseloomust on kohtul õigus seda asjaolu mitte tunnistada vastutust raskendavaks. Et leida vastust küsimusele, kui suur osa uuritavate retsidivistide kuritegudest võis olla toimepandud KrK §-s 38 p. 1 lg. 1 nimetatud vastutust raskendava asjaolu esinemisel, vaadeldgem, milliste kuritegude eest retsidivistidel oli karistatus ja mitu karistatust neil oli. See probleem saab huvi pakkuda ka kriminoloogilisest aspektist. Vastavad andmed on esitatud tabelis 6.

Nagu võime veenduda, oli 1972. a. varavastaste kuritegude eest süüdimõistetud retsidivistidel karistatus peamiselt kolme kuriteo — samasuguse kuriteo, huligaansuse ja mehhaniseeritud transpordivahendi ärandamise eest. Ka huligaansuse kordasaatnud retsidivistidel esines kõige sagedamini karistatus samasuguse kuriteo ning suhteliselt sageli ka kodaniku isikliku vara hõivamise eest. Passirežiimi rikkunud retsidivistide varasem kuritegelik käitumine seisnes ennekõike ühiskondlikult kasulikust tööst ja alimentide maksimisest kõrvalehoidumises ning samasuguses teos. Alimentide maksimisest kõrvale hoidunud retsidivistid olid varem kõige enam toime pannud sama liiki kuriteo. Administratiivjärelevalve eeskinju rikkusid peamiselt varem huligaansuse ja kodaniku isikliku vara hõivamise eest karistatud isikud. Mehhaniseeritud transpordivahendi ärandamine oli eriti meeltemööda kodaniku isikliku vara hõivamise ja samasuguse kuriteo eest karistatust evitatele isikutele. Karistatus kodaniku isikliku vara hõivamise eest oli kõige sagedam ka kehavigastuse tahtliku tekitamise ning auto-transpordialase kuriteo eest 1972. a. süüdimõistetud retsidivistidel.

Nii äsja öeldust kui ka tabelis 6 toodud andmetest ilmneb, et valdav osa retsidivistide kuritegudest ei olnud iseloomult nii erinevad, et see välistanuks KrK § 38 p. 1 lg. 1 kohaldamise. Kõnealuse sätte mittekohaldamiseks oli alust näiteks nendel harvadel juhtudel, mis isik oli peale tahtliku kuriteo toime pannud veel KrK §-des 111 või 204 sätestatud kuriteo, s. o. kuriteo ettevaatamatuse tõttu. Kui lisada veel, et kuriteo toimepanemine varem (kaasa

⁴ Näiteks märgiti T. kohtuotsuses, et eelmise karistuse kandmisest kuni uue kuriteo toimepanemiseni möödus vaid 2 aastat; B. kohtuotsuses aga, et ta on viibinud kinnipidamiskohtades, kuid ei ole teinud vastavaid järeldusi oma käitumises.

Kuritegu, mille eest 1972. a. süüdi mõisteti	KrK §-d, mille järgi omasid										
	88— 94	97	100	108	111	112	115	116	121	139— 141	176
Kodaniku isikliku vara hõivamine	13,8	1,7	1,7	1,7	1,7	—	1,7	—	3,5	32,9	—
Huligaansus	16,1	—	—	3,2	—	—	—	3,2	3,2	25,9	—
Süsteemaatiline hul- kurlus	7,1	—	—	—	—	7,1	—	—	7,1	25	—
«Passimäärustiku» sätete rikkumine	10	—	—	—	3,3	—	—	—	16,7	13,3	3,3
Sotsialistliku vara riisumine	10,5	5,3	—	—	—	—	—	—	5,3	42,1	—
Alimentide maksmi- sest kõrvalehoidumine	5,3	—	—	—	—	10,5	—	—	52,7	10,5	—
Administratiivjärele- valve eeskirjade rikku- mine	8,8	—	—	8,8	—	5,9	—	—	2,9	26,5	2,9
Mehhaniseeritud transpordivahendi ärandamine	7,1	7,1	—	—	—	—	—	—	—	50	—
Kehavigastuse taht- lik tekitamine	14,3	—	—	—	—	—	14,3	—	—	28,5	—
Autotranspordialane kuritegu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66,7	—

arvatud karistatus) oli koosseisuliseks vastutust raskendavaks asjaoluks vaid mõnel korral, on ilmne, et tunduv enamus uuri-
tavatest retsidivistidest oli kuriteo toime pannud KrK §-s 38 p. 1
lg. 1 tähendatud vastutust raskendava asjaolu esinemisel. Järeli-
kult olid kohtud nimetatud sätte kohaldamisel liialt tagasihoidli-
kud. KrK § 38 p. 1 lg. 1 mittekohaldamine jääb eriti arusaamatuks
eriretsidiivi nendel juhtudel, mil karistatus samasuguse kuriteo
eest ei olnud uue kuriteo kvalifitseerimisel koosseisuline vastutust
raskendav asjaolu. KrK § 38 p. 1 lg. 1 kohaldamise erikaal on eri-
retsidiivi puhul keskmisest küll veidi kõrgem (vastav protsent
ca 60), kuid siiski tagasihoidlik. Olgu tähendatud, et KrK § 38
p. 1 lg. 1 mittekohaldamist ei motiveeritud üheski kohtuotsuses.

Samal ajal esines juhtusid, mil vastutust raskendava asja-
oluna arvestati kustunud karistatust. Nii oli P-d karistatud
23. septembril 1954. a. VNFSV 1926. a. KrK § 66 järgi 3-kuuse
parandusliku tööga; 23. juulil 1957. a. sama koodeksi § 74 lg. 2
järgi 1-aastase vabadusekaotusega; 27. jaanuaril 1959. a. sama
koodeksi § 143 lg. 1 järgi 1-aastase vabadusekaotusega ning
18. juulil 1962. a. ENSV KrK §-de 196 ja 112 lg. 2 järgi 2-aastase
vabadusekaotusega. Viimase karistuse kandmisest vabanes P.
30. novembril 1964. Alates 1971. a. juunist ta süsteemaatiliselt hul-

karistatud

karistatuse (%-des)

177	177 ¹	182	182 ¹	189	189 ²	195	197	201 ²	201 ³	202	204	207
—	—	1,7	1,7	1,7	3,5	19	10,3	1,7	—	—	—	1,7
—	3,2	—	3,2	—	3,2	38,8	—	—	—	—	—	—
—	—	—	3,6	17,9	3,6	14,3	—	10,7	3,6	—	—	—
3,3	—	—	—	16,7	3,3	6,8	—	20	—	3,3	—	—
—	—	—	10,5	5,3	—	10,5	10,5	—	—	—	—	—
—	—	—	—	10,5	—	—	—	10,5	—	—	—	—
—	—	2,9	5,9	—	2,9	32,5	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	7,1	21,6	—	—	—	7,1	—
—	—	—	—	—	—	—	14,3	—	—	14,3	14,3	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33,3

kus. Selle kuriteo eest karistuse mõistmisel arvestati raskendava asjaoluna karistatuse omamist, kuigi P. karistatus oli 1971. a. juuniks juba kustunud.

Karistuse mõistmisel mitu kuritegu toimepannud isikutele ei tohi olla põhjendamatult liberaalne. Kui on alust KrK § 38 p. 1 lg. 1 kohaldamiseks, tuleb seda teha kõhklemata ja süüdlase karistust vastavalt raskendada. Teisiti ei saa võitlus isiku poolt mitme kuriteo toimepanemise vastu olla edukas.

К ВОПРОСУ О ПОВТОРНОСТИ, СОВОКУПНОСТИ И РЕЦИДИВЕ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В ГОРОДЕ ТАРТУ И ТАРТУСКОМ РАЙОНЕ

К. Нигола

Резюме

Настоящая работа написана на материале уголовных дел, рассмотренных народными судами города Тарту и Тартуского района в 1972 году.

В работе дается общая характеристика изученных преступле-

ний и лиц, их совершивших, в частности, сравнивается структура преступности в городе Тарту и в Тартуском районе. Затем автор приступает к рассмотрению повторности преступлений (совершение лицом, ранее судимым, двух и более преступлений, квалифицируемых по одной и той же статье УК ЭССР), совокупности преступлений (совершение таким же лицом не менее двух преступлений, квалифицируемых по разным статьям УК ЭССР) и рецидива преступлений.

Выяснилось, например, что за повторность преступлений было осуждено 40%, а за совокупность преступлений — 60% из лиц, ранее не судимых и совершивших несколько преступлений. Из общего числа повторно совершенных преступлений 51,2% приходится на завладение личным имуществом граждан, на хищение социалистического имущества — 20% и на хулиганство — 15,6%. Из общего числа преступлений, входящих в совокупность, наибольшую часть составляли завладение личным имуществом граждан и хищение социалистического имущества (проценты соответственно 26,4 и 21,7). Доля рецидивистов среди лиц, совершивших не менее двух преступлений — 67,9%. Рецидивисты имели чаще всего судимость за завладение личным имуществом граждан, сравнительно часто и за хулиганство и хищение социалистического имущества (соответствующие проценты 56, 36 и 10,5). Из общего числа тех преступлений, за которые рецидивисты осуждены в 1972 году, наибольшую часть составляли завладение личным имуществом граждан (20,4%), хулиганство (14,6%) и систематическое бродяжничество (10,2%).

В работе анализируется и практика вышеуказанных судов по применению при назначении наказания ст. 34, п. I. Основ. Выявились, в частности, что указанная статья без достаточных к тому оснований сравнительно часто не применялась.